

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ГО “ВСЕУКРАЇНСЬКА АСАМБЛЕЯ ДОКТОРІВ НАУК
З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ”
МІЖНАРОДНА КАДРОВА АКАДЕМІЯ
UNIVERSIDAD CENTRAL DEL ECUADOR
UNIVERSIDAD TECNOLÓGICA ISRAEL (REPÚBLICA DE ECUADOR)
“ANANIA SHIRAKATSI” UNIVERSITY OF INTERNATIONAL RELATION (ARMENIA)

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 8

Матеріали

*Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 30-річчю МАУП*

*“Актуальні проблеми модернізації
недержавного сектору освіти в Україні
у контексті світових тенденцій і національної практики”*

м. Київ, МАУП, 11 квітня 2019 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2019

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 3 від 27.03.19)*

Редакційна колегія:

М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
Є. О. Романенко (заступник голови), д-р наук з держ. упр., проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
А. М. Кислий, д-р юрид. наук., проф.;
О. Л. Фещенко, канд. екон. наук, доц.;
Л. В. Янюк (виконавчий редактор)

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 8: Матеріали Міжнар. наук. конф. “Актуальні проблеми модернізації недержавного сектору освіти в Україні у контексті світових тенденцій і національної практики”, 11 квітня 2019 р. / редкол. : М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2019. — 460 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Гордієнко М. Г. Політична освіта як чинник національно-демократичних перетворень	312
Гьорло В. О., Мірошниченко В. В. Удосконалення екологічної підготовки фахівців економічних спеціальностей у недержавних навчальних закладах України	315
Близнюк А. С. Застосування в освітніх програмах маркетингових інструментів рекреаційної сфери	318
Парандій В. О. Формування патріотизму в процесі вивчення Історії України у закладі вищої освіти	319
Колпаков В. М. Человек в системе модернизации	321
Дорошенко Л. С., Грабовська М. Д. Використання інформаційних технологій у документальному забезпеченні навчального закладу	324
Кабанцева А. В. Європейські виклики інноваційної освіти в Україні	326
Ткачук А. І., Мкртчян Р. С. Українська історична освіта в контексті євроінтеграційних процесів	330
Ксенжук Н. І. Мережеве навчання та компетентнісний підхід в національній системі вищої освіти	333
Чорна К. П. Особливості державного управління на українських теренах після жовтневого перевороту та напередодні завершення Першої світової війни	335
Коцюк В. Д., Коцюк Н. В. Особливості використання рекреаційного потенціалу урбанізованих територій	338
Юсеф Н. Перспективы развития экономического сотрудничества между Украиной и арабскими странами	341
Федоров О. В. Недержавна вища школа країн центральної і східної Європи як соціокультурне новоутворення	344
Ахеян А. М., Шульжик Ю. О. Проблеми розвитку недержавних вищих навчальних закладів в Україні	347
Пугач В. Г. Вища освіта в контексті викликів “плинної сучасності”: З. Бауман про кризу сучасного університету	352
Погорєлова І. С. Інноваційні технології у підготовці висококваліфікованих фахівців: проектне навчання	354

А. М. АХЕК'ЯН

*канд. фіз.-мат. наук, проф. МКА, дир. Прикарпатського інституту
ім. М. Грушевського МАУП*

Ю. О. ШУЛЬЖИК

*канд. техн. наук, заст. дир. з наук. роботи, Прикарпатський інститут
ім. М. Грушевського МАУП*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

Сьогодні в Україні висуваються нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців. Вища освіта змінюється за структурою і змістом, за новими моделями організації навчального процесу, новітніми освітніми технологіями, фінансуванню, матеріально-технічною базою. Сьогодні як ніколи, необхідно запроваджувати передові освітні технології, які в кінцевому результаті покращать ефективність управління недержавними вищими навчальними закладами, підвищать якість надання освітніх послуг.

Вищі навчальні заклади, які засновані на приватній формі власності, утворюють недержавний сектор освіти, який є невід'ємною частиною єдиної системи освіти в Україні. Співіснування двох паралельних освітніх систем викликає конкуренцію, що є хорошим стимулом і конструктивно-спонукальним мотивом.

В Україні, на сьогоднішній день, існує проблема єдиного понятійного апарату в різних галузях. Винятком не є освітянська галузь. Не має єдиної точки зору й до трактування понять “недержавний навчальний заклад” та “недержавна освіта”. Наприклад, в наукових джерелах поряд з терміном “недержавна освіта” зустрічаються: “приватна освіта”, “вільна освіта”, “альтернативна освіта” й інші [3, 5, 8].

Управлінські підходи до державних та недержавних ВНЗ суттєво різняться один від одного. Так, управління державними ВНЗ є більш масштабним і діє в єдиному державницькому політичному середовищі, що вимагає запровадження методів управління під тиском чинників міністерств (КМУ), відомств та інших зовнішніх впливів. Ще одна відмінність полягає в оцінюванні результатів діяльності та у законодавчому середовищі. Є й інші характерні відмінності, але вони — другорядні (підбір персоналу, бухгалтерський облік, роль ЗМІ у створенні іміджу навчального закладу тощо).

В розвинених країнах світу на ринку надання освітянських послуг найбільш затребуваними є випускники саме недержавних ВНЗ та коледжів, оскільки в таких ВНЗ найсучасніша учбово-матеріальна база та висококваліфікований професорсько-викладацький склад. Отримання освіти в таких ВНЗ є престижною справою. Недержавним ВНЗ в Україні ще потрібно пройти шлях до зміцнення цих позицій.

Певна несправедливість існує і в системі оподаткування. Наприклад, щоб недержавному ВНЗ купити, скажімо, персональні комп'ютери, парти й інші матеріально-технічні засоби, він повинен заплатити здирницький ПДВ. Крім того, кошти громадян, витрачені на здобуття освіти в державних навчальних закладах, не оподатковуються, натомість для недержавних вузів ця норма не діє. Ще однією проблемою недофінансування недержавних ВНЗ є вартість навчання в них (вартість набагато нижча, ніж на аналогічних факультетах державних ВНЗ).

Проблемними є питання фінансування, які напряму пов'язані з загальною економічною, політичною та фінансовою ситуацією в державі. Досі не ліквідовано ряд дискримінаційних положень, не урівняно в правах вищі навчальні заклади державної та недержавної форм власності.

Важливою соціально-економічною проблемою сьогодні є працевлаштування випускників ВНЗ. Безробітних серед випускників недержавних вищих навчальних закладів практично немає, але не піддаються оцінці масштаби працевлаштування не за спеціальністю, на роботи з нижчими кваліфікаційними вимогами, відсоток самозайнятого фахівця тощо.

Ще однією проблемою є соціальний захист студентів, який значною мірою залежить від форми власності, рівня акредитації, типу навчального закладу та форми навчання студента. Крім того, окремі пільги мають обмежений, сезонний чи тимчасовий характер або поширені лише в певній місцевості.

Крім того, серйозне занепокоєння викликає стан комп'ютеризації навчального процесу. Мають місце недосконалі концепції або програми розвитку комп'ютерних технологій, плани поетапного запровадження їх у навчальний процес.

Інфраструктура навчального процесу у вищих навчальних закладах ще не повною мірою відповідають потребам і творчим запитам студентів щодо організації самостійної роботи. Незадовільно вирішуються проблеми студентської сім'ї, яка нині знаходиться у складних економічних, житлово-побутових та соціально-психологічних умовах. Поступово занепадає спортивна інфраструктура вузів, рідкістю є працюючі басейни, добре укомплектовані спортивні зали, бігові доріжки тощо.

У результаті наукового дослідження нами виявлено особливості вищих навчальних закладів України недержавної форми власності як специфічного об'єкту управління. Встановлено, що основними проблемами в управлінні такими закладами є: нерегульованість законодавчої та нормативно-правової бази; проблеми поєднання державного, громадського та інших видів контролю; відсутність постійного моніторингу якості надання освітніх послуг; розробка нових ефективних моделей управління якістю освіти.

Крім того, визначено особливості функціонування недержавних ВНЗ в Україні:

- автономність в управлінні;
- постійне вдосконалення управлінських моделей;
- можливість вибору затребуваних спеціальностей і спеціалізацій (з подальшим їх ліцензуванням);
- систематична робота над створенням позитивного іміджу навчального закладу;
- в переважній більшості ВНЗ недержавної форми власності існують лише за рахунок контрактної форми навчання (без благодійних внесків);
- матеріально-технічна база є менш потужною, ніж у державних навчальних закладах.

Досліджено комплекс умов, які підвищують ефективність управління недержавним вищим навчальним закладом. Зокрема, в результаті опитування встановлено, що основними проблемами (окремих ВНЗ та їх регіональних підрозділів) є: труднощі у наборі студентів — 76,4 % та слабка матеріально-технічна база — 52,3 % (від загальної кількості респондентів). Оцінка результатів дослідження здійснювалась нами у відповідності з традиційними підходами з використанням методів (експериментального, статистичного, порівняння) та окремих базових методик. Виділено критерії та показники ефективності управління у недержавних ВНЗ, встановлено оптимальні умови професійного розвитку професорсько-викладацького складу та

управлінських кадрів, проаналізовано організаційно-педагогічні основи управління недержавним ВНЗ.

Держава поступово підсилює свій контроль над недержавними ВНЗ. Проходить поступове зменшення кількості недержавних ВНЗ. На нашу думку, слід встановити оптимальне співвідношення між державними і недержавними секторами освіти.

Необхідно розробити нову систему управління недержавним ВНЗ. Стратегічна мета нової системи управління недержавним ВНЗ повинна базуватись на створенні оптимальних умов забезпечення якісної підготовки фахівців на всіх рівнях державних стандартів.

За останні роки суттєво розширено і вдосконалено нормативно-правову базу. За інформацією міністерства освіти і науки України, укладено 38 міжурядових і 23 міжвідомчих угод про співпрацю у галузі освіти і науки із понад 50-ма країнами світу. На даний час розробляється нове “Положення про навчання іноземців в Україні”, нова “Програма міжнародного співробітництва в галузі освіти”. Діють міжнародні угоди щодо визнання документів про вищу освіту і вчені звання (з Угорщиною, Словаччиною, Вірменією, Туркменістаном, Молдовою, Республікою Білорусь та ін.). Розробляється ще понад 60 проектів міжурядових і міжвідомчих угод в галузі освіти і науки та 27 проектів про визнання і еквівалентність документів про освіту й наукові ступені.

Водночас у питаннях міжнародної співпраці недержавних ВНЗ є багато невирішених проблем, пов'язаних з інституційною негнучкістю системи освіти в Україні; неефективним використанням можливостей міжнародних благодійних організацій, фондів, програм, проектів, спонсорів; недостатньою рекламно-інформаційною, виставковою діяльністю за кордоном про можливості недержавних ВНЗ України щодо надання освітніх і наукових послуг іноземним громадянам.

Зовнішньоекономічна діяльність недержавних ВНЗ в галузі освіти повинна бути спрямована на Захід. Пріоритетними в Європі є зв'язки з Німеччиною, Англією, Францією, а також світові — США, Канада, Японія та ін.).

Для забезпечення ефективного функціонування недержавний ВНЗ повинен мати чітку організаційну структуру, під якою ми розуміємо такий спосіб побудови апарату управління організацією, який передбачає форми спеціалізації ланок управління, їх кількість, підпорядкованість і взаємозв'язки. Аналіз досліджень дав нам змогу визначити основні принципи управління недержавними ВНЗ в Україні щодо побудови нової системи ефективного управління: науковості, перспективності, оперативності, адаптивності (гнучкості), партисипативності, демократизму.

Нове управлінське мислення передбачає необхідність зміни психології керівника, стилю його господарської поведінки. У свою чергу це потребує від управлінських кадрів постійного підвищення професійної компетенції на основі самоосвіти, самовдосконалення.

Визначено, що підвищення ефективності управління ВНЗ недержавної форми власності можливе, якщо впровадити ефективну модель системи управління вищим навчальним закладом. У ринкових умовах важливого значення набуває вивчення комунікацій освітнього закладу. Комунікації, що існують в освітніх організаціях, є важливим компонентом процесу управління розвитком недержавного ВНЗ. Комплекс комунікацій повинен включати в себе рекламу, особисті контакти, зв'язки з громадськістю й ін.

Виділено основні проблеми науки у сучасній вищій школі України які можна звести до наступних:

- Відсутність національної програми розвитку науки у ВНЗ.

- Відсутня державна підтримка виходу недержавних ВНЗ на міжнародний ринок освітніх послуг. Безсистемність і несталість наукових зв'язків недержавних ВНЗ із академічними науково-дослідними установами.
- Слабке (недостатнє) фінансування (обмежує наукові можливості).
- Відтік кращих науковців за кордон.
- Відсутність координації роботи науковців в міжгалузевих дослідженнях.
- Дублювання тематики досліджень.
- Розпорошеність досліджень по різних установах і центрах.
- Низька ефективність підготовки наукових кадрів.
- Відсутність пенсійного забезпечення науковців недержавних ВНЗ (в порівнянні до пенсійного забезпечення науковців державних ВНЗ).
- Неврегульованість питання взаємного визнання дипломів про вищу освіту (Україна не є суб'єктом ряду регіональних домовленостей в галузі освіти). // Міжнародна співпраця ускладнюється через невідповідності у термінах і способах викладання, методиці навчання та контролю якості, різницею в освітніх кваліфікаціях тощо.

Висновки. Майбутнє — за альтернативною системою освіти (за престижними, елітними недержавними ВНЗ та коледжами). Очевидність цього факту не підлягає сумніву (у всьому світі марка відомого ВНЗ чи коледжу є свідомством високої якості надання освітніх послуг).

З'ясовано, що вищі навчальні заклади недержавної форми власності утворюють недержавний сектор, який має стати невід'ємною частиною єдиної системи освіти України.

Визначено особливості ВНЗ недержавної форми власності як компонент системи вищої освіти. Такі заклади знаходяться під постійним контролем держави та її органів. ВНЗ недержавної форми власності мають більш гнучкі можливості для вибору спеціальностей і спеціалізацій. Крім того, вони більш самостійні в ринкових умовах.

Виявлено та розкрито особливості функціонування недержавних ВНЗ в Україні. Встановлено, що мета управління недержавним ВНЗ — у створенні оптимальних умов для забезпечення якісної підготовки фахівців на рівні державних стандартів.

Виділено основні критерії та показники ефективного управління недержавним ВНЗ: якість організаційної структури недержавного ВНЗ, рівень управлінської діяльності, якість фінансового забезпечення, санітарно-гігієнічних умов діяльності, якість навчально-методичного забезпечення, якість професорсько-викладацького складу, рівень підготовки фахівців.

Вивчено та систематизовано основні умови, що заохочують викладачів недержавного ВНЗ до творчої (наукової) діяльності, професійного розвитку: а) соціально-економічні (дотримання законодавства щодо нормування праці, етика спілкування, правова захищеність, забезпечення соціального захисту, організація відпочинку; підвищення зарплати, матеріальне стимулювання наукової творчості й ін.); соціально-психологічні (клімат у колективі; вимоги адміністрації до кадрів; демократизм співпраці тощо).

Проведене нами дослідження не вирішує всіх проблем щодо удосконалення управління недержавним ВНЗ. Потребують спеціального вивчення шляхи підвищення ефективності форм, методів управління такими ВНЗ.

Джерела

1. Горбунова Л. С. Філософія трансформативної освіти для дорослих: університетські стратегії практики. Суми: Університетська книга, 2015. 710 с.

2. Денисенко М. П., Бреус С. В. Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи // Вчені записки університету “КРОК”. 2013. Вип. 33. С. 17–24.
3. Карапетян А. О. Вдосконалення механізмів управління системою вищої освіти України в умовах Болонського процесу : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Харків, 2015. 240 с.
4. М'які навички [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. — Електронні дані. — URL: [uk.wikipedia.org/wiki/М%27 Мякі_навички](http://uk.wikipedia.org/wiki/М%27_Мякі_навички).
5. Ніколаєв Є., Длугопольський О. Реформа вищої освіти України: реалізація профільного закону в 2014–2016 рр. Київ, 2016. 23 с.
6. Soft Skills: “Мягкие навыки” твердого характера [Електронний ресурс] // DeutscheWelle. — Електронні дані. — URL: www.dw.com/ru/soft-skills-мягкие-навыки-твердого-характера/a-4837922. The secret of understanding soft skills [Електронний ресурс] // The Guardian. — Електронні дані. — URL: www.theguardian.com/money/2011/mar/05/secret-to-understanding-soft-skills.
7. Meet 10 of the Young Global Leaders creating a sustainable future [Електронний ресурс] // World Economic Forum. — Електронні дані. — URL: www.weforum.org/.
8. Які навички найпотрібніші для успішної кар'єри — дослідження IDC [Електронний ресурс] // Microsoft Daily. Новини зі світу технологій — Електронні дані. — URL: <http://microsoftblog.com.ua/2013/10/22/yaki-navichki-najpotribnishi-dlya-uspishnoyi-kar-yeri-doslidzhennya-microsoft/>.
9. The Seven Most Universal Job Skills [Електронний ресурс] // Журнал Forbs — Електронні дані. — URL: www.forbes.com/2010/02/18/most-imp.shtml.
10. Develop The Skills You Need For Life [Електронний ресурс] // Skills You Need — Електронні дані. — URL: www.skillsyouneed.com/